

Autorité de protection des données
Gegevensbeschermingsautoriteit

Advies nr. 33/2024 van 12 april 2024

Betreft: Advies m.b.t. een ontwerp van samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap inzake de gecoördineerde tenuitvoerlegging van Verordening (EU) 2022/2065 van het Europees Parlement en de Raad van 19 oktober 2022 betreffende een eengemaakte markt voor digitale diensten en tot wijziging van Richtlijn 2000/31/EG (digitaledienstenverordening) (CO-A-2024-054)

Sleutelwoorden: DSA (Digitaledienstenverordening) – klachtenprocedure – BIPT – bevoegde autoriteiten – informatie-uitwisselingssysteem – verwerkingsverantwoordelijke

Originele versie

Het Kenniscentrum van de Gegevensbeschermingsautoriteit (hierna de "Autoriteit"), aanwezig: , mevrouw Juline Deschuyteneer, mevrouw Cédrine Morlière, mevrouw Nathalie Raghenon en mevrouw Griet Verhenneman en de heren Yves-Alexandre de Montjoye, Bart Preneel en Gert Vermeulen;

Gelet op de wet van 3 december 2017 *tot oprichting van de Gegevensbeschermingsautoriteit*, inzonderheid op artikelen 23 en 26 (hierna: WOG);

Gelet op artikel 25, lid 3 WOG volgens hetwelk de beslissingen van het Kenniscentrum bij meerderheid van stemmen worden aangenomen;

Gelet op de Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 *betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG* (hierna: AVG);

Gelet op de wet van 30 juli 2018 *betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens* (hierna: WVG);

Gelet op het verzoek om advies van de heer Pierre-Yves Dermagne, Minister van Economie en Werk, (hierna: de aanvrager) ontvangen op 12/02/2024;

Brengt op 12 april 2024 het volgend advies uit:

I. VOORWERP VAN DE ADVIESAANVRAAG

1. Op 12/02/2024 verzocht de aanvrager het advies van de Autoriteit met betrekking tot het ontwerp van samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap inzake de gecoördineerde tenuitvoerlegging van Verordening (EU) 2022/2065 van het Europees Parlement en de Raad van 19 oktober 2022 betreffende een eengemaakte markt voor digitale diensten en tot wijziging van Richtlijn 2000/31/EG (digitaal dienstenverordening) (hierna: het ontwerp).
2. Het ontwerp strekt er toe de respectieve bevoegdheden en de gecoördineerde uitvoering te regelen tussen de partijen betreffende bepaalde aspecten van de digitaal dienstenverordening (hierna: de verordening) dewelke beoogt te voorzien in geharmoniseerde regels over het aanbieden van tussenhandeldiensten op de interne markt. Meer concreet wordt er vastgesteld:
 - een kader voor de voorwaardelijke aansprakelijkheidsvrijstelling van aanbieders van tussenhandeldiensten;
 - regels over zorgvuldigheidsverplichtingen op maat van bepaalde specifieke categorieën van aanbieders van tussenhandeldiensten;
 - regels over de uitvoering en handhaving van deze verordening, ook met betrekking tot de samenwerking van en coördinatie tussen de bevoegde autoriteiten.
3. In dit kader vereist de verordening dat elke lidstaat een digitaal dienstencoördinator (hierna: de coördinator) aanduidt dewelke als centraal contactpunt fungeert voor de Europese Commissie, de andere lidstatelijke coördinatoren, de digitaal dienstenraad, de aanbieders van tussenhandeldiensten en de andere bevoegde autoriteiten wanneer zulks relevant is voor de uitvoering van hun respectieve taken. Overeenkomstig artikel 4, §1, van het ontwerp wordt het Belgische instituut voor postdiensten en telecommunicatie aangewezen als coördinator¹ (hierna: het BIPT).

¹ Meer concreet wordt het BIPT aangeduid als bevoegde autoriteit voor de Federale staat, die eveneens de rol van digitaal dienstencoördinator zal waarnemen (zie artikel 14, §1, van de wet 17 januari 2003 *met betrekking tot het statuut van de regulator van de Belgische post- en telecommunicatiesector*).

4. Daarnaast, rekening houdend met de bevoegdheidsverdelende regels in België, worden de volgende entiteiten aangeduid als bevoegde autoriteit voor de toepassing van de verordening voor aangelegenheden die onder de bevoegdheid van de Gemeenschappen vallen:
 - wat de Vlaamse Gemeenschap betreft: de bevoegde autoriteit bedoeld in het decreet van 27 maart 2009 betreffende radio-omroep en televisie, artikel 175/2;
 - wat de Franse Gemeenschap betreft: de bevoegde autoriteit bedoeld in het decreet van 4 februari 2021 betreffende audiovisuele mediadiensten en videoplatformdiensten, artikel 9.1.1 – 3-;
 - wat de Duitstalige Gemeenschap betreft: de bevoegde autoriteit bedoeld in het decreet van 1 maart 2021 betreffende de mediadiensten en de filmvoorstellingen, artikel 112, lid 3.

5. De bevoegde autoriteiten en de coördinator voeren de verordening uit in overeenstemming met hun respectieve bevoegdheden en het evenredigheidsbeginsel. Daartoe is het de bedoeling dat alle informatie die via de coördinator wordt doorgegeven op een informatie-uitwisselingssysteem wordt geplaatst, zodat de overige autoriteiten op de hoogte kunnen worden gebracht van gevallen die onder hun bevoegdheid vallen.

6. De coördinator is verantwoordelijk voor de coördinatie op nationaal niveau voor alle kwesties die verband houden met het toezicht op en de handhaving van de verordening en draagt bij aan het effectieve en consistente toezicht op en de handhaving van de verordening in de hele Europese Unie. Zijn taken worden exhaustief opgelijst in artikel 4, §2, van het ontwerp. De residuaire bevoegdheden komen toe aan de bevoegde autoriteiten van de Gemeenschappen in de zin van artikel 1, 2°, van het ontwerp (zie punt 4).

7. De uitgewisselde informatie in het kader van de behandeling van klachten en onderzoeken betreffende het toezicht op de verordening kan in voorkomend geval persoonsgegevens bevatten. De Autoriteit beperkt zich in wat volgt tot de analyse van de bepalingen van het ontwerp die rechtstreeks of indirect betrekking hebben op de verwerking van persoonsgegevens.

II. ONDERZOEK TEN GRONDE

a. Voorafgaande opmerking

8. Volledigheidshalve brengt de Autoriteit in herinnering dat overeenkomstig artikel 1 AVG, gelezen in het licht van overweging 14 AVG, de door de AVG geboden bescherming betrekking heeft op natuurlijke personen en zich aldus niet uitstrekt tot de verwerking van gegevens over rechtspersonen en, meer concreet, als rechtspersonen gevestigde ondernemingen. Zodoende heeft dit advies louter betrekking op de verwerking van gegevens van natuurlijke

personen die door de bepalingen van het ontwerp worden gevat, voor zover die verwerkingen aangemerkt moeten worden als een verwerking van persoonsgegevens in de zin van de artikelen 2 en 3 AVG.²

9. Binnen de context van de verordening en de aan de coördinator en de bevoegde autoriteiten toegekende toezichts- en onderzoeksbevoegdheden blijft de verwerking van persoonsgegevens in beginsel beperkt tot (1) de personen die in voorkomend geval worden vermeld in de documenten of stukken verkregen in het kader van het toezicht op of de handhaving van de verordening (en meer bepaald de gegevens van klagers (natuurlijke personen) of medewerkers of bestuurders van tussenhandeldiensten (in zover hun identificatie noodzakelijk is voor de behandeling van een klacht of de uitvoering van onderzoeken)) en (2) de medewerkers van de coördinator en de bevoegde autoriteiten die instaan voor het beheer, of anderszins toegang kunnen hebben tot het informatie-uitwisselingssysteem bedoeld in artikel 5 van het ontwerp.

b. Rechtsgrond

10. *Herhaling principes*: Elke norm die de verwerking van persoonsgegevens regelt (en die naar zijn aard een inmenging in het recht op bescherming van persoonsgegevens vormt) moet noodzakelijk en evenredig zijn en voldoen aan de vereisten van voorzienbaarheid en nauwkeurigheid in hoofde van de betrokkenen. Krachtens artikel 6.3 AVG, gelezen in samenhang met artikel 22 van de Grondwet en artikel 8 EVRM, moet een dergelijke wettelijke norm de essentiële elementen van de met de overheidsinmenging gepaard gaande verwerkingen vaststellen. Het gaat daarbij minstens om:

- het (de) precieze en concrete doeleinde(n) van de gegevensverwerkingen;
- de aanduiding van de verwerkingsverantwoordelijke(n) (tenzij dit duidelijk is).

Wanneer de overheidsinmenging evenwel een belangrijke inmenging in de rechten en vrijheden van de betrokkenen vertegenwoordigt, dient de wettelijke norm tevens de volgende (aanvullende) essentiële elementen te omschrijven:

- de (categorieën van) verwerkte persoonsgegevens die ter zake dienend en niet overmatig zijn;
- de categorieën van betrokkenen wiens persoonsgegevens worden verwerkt;
- de (categorieën van) bestemmingen van de persoonsgegevens, evenals de omstandigheden waarin en de redenen waarom de gegevens worden verstrekt;
- de maximale bewaartermijn van de geregistreerde persoonsgegevens.

² Volledigheidshalve merkt de Autoriteit op dat dit geen afbreuk doet aan de bescherming die rechtspersonen desgevallend genieten krachtens de artikelen 7 en 8 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie. Zie in dat kader bijvoorbeeld HvJ-EU, 9 november 2010, C-92/09 en C-93/09 (Volker und Markus Schecke GbR en Hartmut Eifert v. Land Hessen).

- de eventuele beperking van de verplichtingen en/of rechten vermeld in de artikelen 5, 12 tot 22 en 34 AVG.

11. *Toepassing principes:* Zonder evenwel afbreuk te doen aan het gevoelige of vertrouwelijke karakter van de informatie of de gegevens dewelke in het kader van toezicht, onderzoeken en toepassing van de verordening uitgewisseld of verwerkt zullen worden door de coördinator en de bevoegde autoriteiten, is de Autoriteit van oordeel dat de verwerkingen van persoonsgegevens, dewelke naar aard en omvang beperkt blijven (zowel personeel als materieel), en in het licht van de doeleinden van de verordening louter secundair aan de orde zijn, niet noodzakelijkerwijze een belangrijke inmenging in de rechten en vrijheden van de betrokkenen vertegenwoordigen, en, behoudens gebeurlijke uitzonderingen, **voorzienbaar** zijn.

c. Doeleinden

12. Zoals hierboven reeds kort toegelicht heeft de verordening tot doel bij te dragen tot de goede werking van de interne markt voor tussenhandeldiensten door te voorzien in geharmoniseerde regels voor een veilige, voorspelbare en betrouwbare onlineomgeving die innovatie bevordert en waarin de in het Handvest verankerde grondrechten, waaronder het beginsel van consumentenbescherming, doeltreffend worden beschermd.
13. Daartoe vereist de verordening dat elke lidstaat een of meerdere bevoegde autoriteiten, evenals een digitaaldienstencoördinator aanduidt voor het toezicht op aanbieders van tussenhandeldiensten en de uitvoering van deze verordening.
14. Met het oog op de efficiënte samenwerking tussen de coördinator en de bevoegde autoriteiten wordt bij artikel 5 van het ontwerp een informatie-uitwisselingssysteem opgezet waarop in real time de voortgang van de dossiers die zij in behandeling hebben wordt aangegeven, met inbegrip van de eventueel genomen beslissing. De artikelen 8 – 16 omschrijven de modaliteiten, evenals de verplichtingen krachtens de verordening in hoofde van de coördinator en de bevoegde autoriteiten betreffende gegevensdeling via het informatie-uitwisselingssysteem³. Artikel 17, §2, van het ontwerp tot slot (dat specifiek betrekking heeft op de verwerking van persoonsgegevens) preciseert dat “[d]e overdracht, opslag en elke andere verwerking van persoonsgegevens op het in artikel 5 bedoelde informatie-uitwisselingssysteem (...) enkel [mag] plaatsvinden op een noodzakelijke en evenredige wijze en alleen voor de volgende doeleinden:

³ Artikel 4, §1, van het ontwerp verwijst exhaustief naar de bepalingen van de verordening (lees: opdrachten) die waargenomen worden door de coördinator. De overige taken komen overeenkomstig artikel 4, §2, van het ontwerp toe aan de bevoegde autoriteiten, rekening houdend met de bevoegdheidsverdelende regels.

1° uitwisseling van informatie tussen bevoegde autoriteiten in het kader van toezicht, onderzoeken en toepassing van de verordening;

2° behandeling van dossiers door de bevoegde autoriteiten bij de uitoefening van hun bevoegdheden in het kader van toezicht, onderzoeken en toepassing van de verordening.

Artikel 17, §3, van het ontwerp voorziet bijkomend dat de verwerking van persoonsgegevens alleen mag plaatsvinden via het informatie-uitwisselingsplatform bedoeld in artikel 5 van het ontwerp.

15. Ter zake is de Autoriteit van oordeel dat de verwerkingsdoeleinden, in het licht van de overkoepelende doeleinden van de verordening, welbepaald, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigd zijn. **Desalniettemin lijkt het aangewezen om deze doeleinden ook te veruitwendigen in de organieke wetten die betrekking hebben op de organisatie en de bevoegdheden van de coördinator (het BIPT) en de overige bevoegde autoriteiten.**

d. Verwerkingsverantwoordelijke

16. Overeenkomstig artikel 4.7) AVG is de verwerkingsverantwoordelijke elke natuurlijke of rechtspersoon, overheidsinstantie, dienst of ander orgaan die/dat, alleen of samen met anderen, het doel van en de middelen voor de verwerking van persoonsgegevens vaststelt; wanneer de doelstellingen van en de middelen voor deze verwerking in het Unierecht of het lidstatelijke recht worden vastgesteld, kan daarin worden bepaald wie de verwerkingsverantwoordelijke is of volgens welke criteria deze wordt aangewezen. Volledigheidshalve brengt de Autoriteit in herinnering dat de aanduiding van de verwerkingsverantwoordelijke passend moet zijn in het licht van de feitelijke omstandigheden.
17. Ter zake bepaalt artikel 17, §1, van het ontwerp: *"De bevoegde autoriteiten zijn elk verwerkingsverantwoordelijke voor het beheer van de gegevens die zij in hun bezit hebben of die op grond van dit akkoord aan hen ter beschikking worden gesteld."*
18. De Autoriteit vraagt zich evenwel af – rekening houdend met de werking van het informatie-uitwisselingsplatform en de onderlinge verhouding tussen de onderscheiden autoriteiten – of er geen sprake is van gezamenlijke verantwoordelijkheid in de zin van artikel 26 AVG voor bepaalde aspecten van de verwerking. Het volgt immers uit het ontwerp dat klachten en bevelen in de zin van de artikelen 9 en 10 van de verordening onmiddellijk ter beschikking moeten worden gesteld van de coördinator en de bevoegde autoriteiten via het informatie-uitwisselingsplatform, en dat de toewijzing van een bepaalde klacht in beginsel consensus tussen de onderscheiden autoriteiten vereist. Als dusdanig komt het de Autoriteit voor dat er minstens met betrekking tot het beheer van en de gegevensdeling op het informatie-uitwisselingsysteem sprake is van gezamenlijke

verantwoordelijkheid, hetgeen vereist dat wordt voldaan aan de voorwaarden neergelegd in artikel 26 AVG⁴.

19. Daarenboven, aangezien artikel 5 van het ontwerp louter gewag maakt van 'het opzetten van een informatie-uitwisselingssysteem', is het ook zonder meer noodzakelijk om te preciseren welke entiteit(en) daadwerkelijk instaa(t)(n) voor het beheer van dit informatie-uitwisselingssysteem⁵.
20. De correcte aanduiding van de verwerkingsverantwoordelijke is tot slot cruciaal in de context van de uitoefening van de rechten van de betrokkenen (zie in dat verband artikel 17, §6, van het ontwerp⁶). De Autoriteit verzoekt om dit bijkomend te onderzoeken, en zo nodig, aan te passen.

e. Proportionaliteit/ Minimale gegevensverwerking

21. Artikel 5.1.c), AVG bepaalt dat persoonsgegevens toereikend, terzake dienend en beperkt moeten zijn tot wat noodzakelijk is voor de beoogde doeleinden (principe van 'minimale gegevensverwerking').
22. Ter zake voorziet artikel 17, §§3 – 4, van het ontwerp: "*§ 3. De verwerking van persoonsgegevens mag alleen plaatsvinden via het in artikel 5 bedoelde informatie-uitwisselingssysteem met betrekking tot de volgende categorieën van betrokkenen:*
 - 1° *natuurlijke personen wier informatie is vervat in documenten die zijn verkregen in het kader van toezicht, onderzoeken en handhaving van de verordening;*
 - 2° *de beheerders van het in artikel 5 bedoelde informatie-uitwisselingssysteem, alsmede de personen die toegang hebben tot dit systeem.*

§ 4. De verwerking van persoonsgegevens kan alleen plaatsvinden via het in artikel 5 bedoelde informatie-uitwisselingssysteem voor de volgende categorieën persoonsgegevens:

 - 1° *identificatiegegevens, contactgegevens, dossiergegevens en alle andere informatie die nodig wordt geacht voor toezicht, onderzoek en handhaving van de verordening;*

⁴ Bij uitbreiding verwijst de Autoriteit naar punt 2 van het tweede deel van de Richtsnoeren 07/2020 van de EDPB over de begrippen "verwerkingsverantwoordelijke en "verwerker" in de AVG. Te raadplegen via: https://www.edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/guidelines/guidelines-072020-concepts-controller-and-processor-gdpr_en.

⁵ Volledigheidshalve, daar het waarschijnlijk lijkt dat de onderscheiden verwerkingsverantwoordelijken voor het opzetten, en naderhand, het beheer van het informatie-uitwisselingssysteem beroep zullen doen op verwerkers in de zin van artikel 4.8) AVG, wijst de Autoriteit op de verplichting om met deze verwerkers een overeenkomst in de zin van artikel 28.3 AVG te sluiten.

⁶ In de kantlijn merkt de Autoriteit op dat de rechtstreekse toepasselijkheid van Europese verordeningen een verbod inhoudt om deze in nationaal recht om te zetten, omdat een dergelijk procedure 'een dubbelzinnigheid kan creëren over zowel de juridische aard van de toepasselijke bepalingen als het tijdstip van hun inwerkingtreding' (HJEU, 7 februari 1973, Commissie c. Italie (C-39/72), Recueil de jurisprudence, 1973, p. 101, § 17). Zie ook: HJEU 10 oktober 1973, Fratelli Variola S.p.A. c. Italiaanse Belastingdienst (C-34/73), Recueil de jurisprudence, 1973, p. 981, § 11; HJEU, 31 januari 1978, Ratelli Zerbone Snc c. Amministrazione delle finanze dello Stato, Recueil de jurisprudence (C-94/77), 1978, p. 99, §§ 24-26). Het voormelde artikel 17, §6, van het ontwerp betreft *de facto* een parafrasering van de artikelen 5.2 en 12.1-2 AVG, en schendt aldus het overschrijfverbod van de AVG. Gelet op het bovenstaande dient de betrokken paragraaf in beginsel geschrapt te worden.

- 2° *een dossier en alle andere informatie die nodig wordt geacht voor het toezicht op, het onderzoek en de handhaving van de verordening;*
- 3° *de naam, het adres, de contactgegevens, het contactnummer, (gebruikersnummer) van de beheerders van het in artikel 5 bedoelde de naam, het adres, de contactgegevens, het contactnummer, (gebruikersnummer) van de beheerders van het in artikel 5 bedoelde informatie-uitwisselingssysteem en van de personen die toegang hebben tot dit systeem.”*

23. Wat in eerste instantie de persoonsgegevens van natuurlijke personen betreft wier informatie is vervat in documenten geregistreerd op het informatie-uitwisselingssysteem, merkt de Autoriteit op dat het niet wenselijk, noch mogelijk is om voorafgaandelijk en op exhaustieve wijze te regelen welke gegevens pertinent of noodzakelijk zijn voor het toezicht op of de handhaving van de verordening (bijvoorbeeld wanneer het derden betreft die worden genoemd in een klacht of (zijdelings⁷) het voorwerp uitmaken van een onderzoek). Desalniettemin komt het aan de verwerkingsverantwoordelijken toe om in het licht van de verantwoordingsplicht overeenkomstig de artikelen 5.2 en 24 – 25 AVG en het beginsel van minimale gegevensverwerking erover te waken dat persoonsgegevens die niet noodzakelijk zijn voor de beoogde doeleinden worden geweerd uit de documentatie (of indien mogelijk, worden geanonimiseerd), dan wel dat deze gegevens worden gepseudonimiseerd⁸. Deze opmerking geldt in het bijzonder voor de gegevenscategorie *“alle andere informatie die nodig wordt geacht voor het toezicht op, het onderzoek en de handhaving van de verordening”*.
24. Het is daarentegen wel mogelijk om reeds (bindende) afspraken te maken betreffende de (interne) procedures inzake de indiening of behandeling van klachten of het uitvoeren van onderzoeken, en meer bepaald om de categorieën van persoonsgegevens van personen die klachten indienen (met inbegrip van medewerkers of contactpersonen van organisaties of ondernemingen die klachten indienen), evenals derden die in het kader van een lopend onderzoek gehoord worden, nader te preciseren en vast te stellen (zo nodig in de organieke wetten tot oprichting van de onderscheiden verwerkingsverantwoordelijken⁹, dan wel in een uitvoeringsbesluit of een voor het publiek toegankelijk(e) reglement van interne orde/ privacyverklaring). Het spreekt voor zich dat dergelijke reglementen geharmoniseerd moeten gelden voor alle verwerkingsverantwoordelijken.
25. Wat in tweede instantie de beheerders van het informatie-uitwisselingssysteem, alsmede de personen die toegang hebben tot dit systeem betreft, is de Autoriteit van oordeel dat het, gelet op de vereiste professionele integriteit van deze personen, evenals de verwachte hoge

⁷ Rekening houdend met de werkingssfeer van de verordening zal een natuurlijke persoon immers nooit het exclusieve voorwerp uitmaken van een klacht of onderzoek.

⁸ Elke verwerking van persoonsgegevens in dit verband moet zich noodzakelijkerwijze beperken tot hetgeen noodzakelijk en pertinent is in het kader van de aangevoerde of vermeende inbreuk op de verordening.

⁹ Zie de punten 3 en 4.

bescherming van de informatie in het voormelde uitwisselingssysteem, zonder meer gerechtvaardigd en zelf noodzakelijk is voor de verwerkingsverantwoordelijken om te allen tijde zicht te hebben op de identiteit van de medewerkers die toegang kunnen hebben tot het informatie-uitwisselingssysteem. Daarenboven, met het oog op *ex post* controle en het vermijden van misbruiken, lijkt het ook aan de orde om **betrouwbare logging systemen op te zetten**. Het bovenstaande doet uiteraard geen afbreuk aan de verplichting in hoofde van de verwerkingsverantwoordelijke om overeenkomstig artikel 24 AVG passende organisatorische en technische maatregelen te treffen teneinde de gegevens van hun medewerkers op passende wijze te beschermen.

f. Bewaartermijn

26. Krachtens artikel 5.1.e) AVG mogen persoonsgegevens niet langer worden bewaard, in een vorm die het mogelijk maakt de betrokkenen te identificeren, dan noodzakelijk voor de verwezenlijking van de doeleinden waarvoor zij worden verwerkt.
27. In dat verband voorziet artikel 17, §5, van het ontwerp: *"De verzamelde persoonsgegevens worden bewaard gedurende de tijd die nodig is voor de verwerking van dossiers met betrekking tot de toepassing van de verordening."*
28. De Autoriteit neemt akte van deze termijn, doch is van oordeel dat de notie *"de tijd die nodig is voor de verwerking van dossiers"* openstaat voor interpretatie en vraagt bijgevolg om uitdrukkelijk te preciseren dat de gegevens in voorkomend geval moeten worden bewaard tot na de definitieve beëindiging van de administratieve of rechterlijke procedures (met inbegrip van de uitputting van alle rechtsmiddelen) waartoe de behandeling van een dossier aanleiding heeft gegeven.
29. Daarnaast verzoekt de Autoriteit om ook een bewaartermijn vast te stellen (eventueel naderhand in een uitvoeringsbesluit) voor de persoonsgegevens van de medewerkers van de verwerkingsverantwoordelijken die instaan voor het beheer van het informatie-uitwisselingssysteem (dan wel anderszins toegang hebben tot systeem), in het bijzonder wat de 'loggegevens' betreft. In het kader van *ex post* controles naar de rechtmatigheid van raadplegingen in het informatie-uitwisselingssysteem of juridische geschillen betreffende het toezicht op of de handhaving van de verordening spelen dergelijke gegevens immers een belangrijke rol. Deze termijnen kunnen uiteraard niet korter zijn dan de maximale bewaartermijnen die gelden voor (de persoonsgegevens vervat in) de dossiers.

g. Bijkomende richtlijnen

30. Afsluitend nog meent de Autoriteit dat het noodzakelijk is om de volgende elementen vast te stellen in het ontwerp, of naderhand in een uitvoerend besluit:
- voorzien in een coördinatiekader voor (de DPO's van) de betrokken verwerkingsverantwoordelijken om het beleid inzake gegevensbescherming te harmoniseren (met inbegrip van de modaliteiten van de onderliggende verwerkingen van persoonsgegevens);
 - voorzien in menselijke tussenkomst voor het toegangsbeheer van (bepaalde aspecten van) het informatie-uitwisselingssysteem.
31. Daarnaast, ten algemene titel, verdient het aanbeveling om (in hoofde van de verwerkingsverantwoordelijken) ook reeds de volgende richtlijnen inzake preventie, detectie en controle in acht te nemen, teneinde de inherente risico's verbonden aan informatie-uitwisselingssystemen zoveel mogelijk te beperken (zowel wat betreft de verwerking van persoonsgegevens, als de overige (gevoelige en vertrouwelijke) informatie waarvan de uitwisseling wordt beoogd):
- parameters vaststellen voor het toezicht op of het opleggen van aanvullende toegangsvereisten voor de raadpleging van de dossiers (met inbegrip van de daarin vervatte persoonsgegevens) (logging);
 - voorzien in continuïteits- en veerkrachtplannen via back-ups teneinde de continuïteit van de verwerking en uitwisseling te kunnen verzekeren;
 - back-ups beschermen met hetzelfde beschermingsniveau dat geldt voor de oorspronkelijk gegevens en systemen;
 - isolatiestrategieën implementeren tussen (interne) systemen die de verspreiding van 'ransomware' (of andere malware) door de hele organisatie voorkomen;
 - een actueel wachtwoordbeheerbeleid implementeren, met inbegrip van de onmogelijkheid om zwakkere of gecompromitteerde wachtwoorden te gebruiken, en – idealiter – twee-factor authenticatie hanteren;
 - vaststellen van quota/ beperking van de raadpleging per gebruiker of account voor gevoelige datasets, rekening houdend met de feitelijke doeleinden waarvoor die gegevens worden gebruikt;
 - implementatie van systemen die mislukte pogingen om toegang te krijgen tot gegevens detecteren en systemen voor het opsporen van exfiltratie van gegevens.

32. Tot slot mag ook het belang van de volgende meer organisatorische maatregelen niet worden onderschat:

- vaststellen van efficiënte incidentbestrijdingsplannen die het beheer van inbreuken omkaderen;
- totstandbrenging van soepele en doeltreffende informatiekanalen tussen de DPO en de directie (zowel intern per verwerkingsverantwoordelijke, als voor de verwerkingsverantwoordelijken onderling);
- vaststellen van richtlijnen inzake de mededeling van (gegevensbeschermingsrechtelijke) inbreuken aan de bevoegde toezichthoudende Autoriteit, en, in voorkomend geval, de betrokkenen¹⁰;
- vaststellen van evaluatieprocedures met betrekking tot de gegevensoverdrachten via het informatie-uitwisselingssysteem, technologische veranderingen en nieuwe ontwikkelingen inzake regelgeving, sociale of politieke ontwikkelingen... (naast de reeds bestaande evaluatieverplichtingen in hoofde van de coördinator en de bevoegde autoriteiten op grond van de verordening);
- periodieke uitvoering van privacy- en beveiligingsaudits.

**OM DEZE REDENEN,
de Autoriteit,**

is van oordeel dat het bij het ontwerp op te richten informatie-uitwisselingssysteem in beginsel voldoende waarborgen inzake de bescherming van persoonsgegevens kan bieden, mits de volgende opmerkingen in acht worden genomen:

- het verdient zonder meer aanbeveling om de verwerkingsdoeleinden, evenals de modaliteiten van die verwerking en de bevoegdheden in dat verband op te nemen in de organieke wetten tot oprichting van de onderscheiden verwerkingsverantwoordelijken (punten 3 en 4 *j*^o 15);
- er dient onderzocht te worden of er geen sprake is van gezamenlijke verantwoordelijkheid in de zin van artikel 26 AVG (minstens wat bepaalde aspecten van de onderliggende gegevensverwerkingen betreft) (punten 17 – 20);
- de vastgestelde bewaartermijn moet aangepast worden teneinde interpretatieproblemen te vermijden. Tevens moet een bewaartermijn worden vastgesteld voor de loggegevens (en meer concreet voor de daarin vervatte

¹⁰ Bepalen wanneer een dergelijke mededeling is vereist, langs welke weg deze moet gebeuren, aangeven welke maatregelen worden getroffen om de gevolgen van de inbreuk zoveel mogelijk te beperken, aanbevelingen aan de betrokkenen naargelang de aard van de inbreuk (bv. wijziging wachtwoorden of gebruikersnamen).

persoonsgegevens van de medewerkers van de verwerkingsverantwoordelijken)
(punten 28 – 29);

- de richtlijnen opgesteld in de punten 31 – 32 dienen in rekening te worden gebracht.

Voor het Kenniscentrum,
(get.) Cédrine Morlière, Directrice